

අපට පරිසරය පිළිබඳව, ගැඹුරින් සිහිමට කාලය වැය කිරීමේ වැදගත්කම.

දසායන විරෝධීන්

පසුගිය අප්‍රියෙල් මස විසි දෙවන දින, තවත් ජගත් මිහිකත දිනයක් අවසන් විය. 1970 වසරේදී ලෝකයේ විවිධ රටවල නියෝජිතන් සමුහයක් සහභාගි වූ සමුළුවකදී, 'මිහිකත දින සම්මුතිය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් පසු, මෙවර වළඹියේ හතලිස් නවවන මිහිකත දිනයයි. පසුගිය දශක පහක් තිස්සේ පෘථිවිය රැක ගැනීම වෙනුවෙන් ජගත් ප්‍රජාව දක්වන ලද සහයෝගය ඉමහත්ය. ඔවුන් මේ කාලය තුළදී පරිසර සේදාපාළුව මැඩ පැවැත්වීම උදෙසා විශාල ප්‍රයත්නයක් දරන ලදී. ලෝකයේ විවිධ රටවල මිනිස් ජාතීන් දෙසියයක් පමණ වකා වන්ව වකතුවී, පරිසරය සුරැකීම සම්බන්ධ විවිධ ක්‍රියාකාරකම් දියත් කර තිබේ. එසේ වුවත්, මේ වන තුරු පරිසරය රැක ගැනීමේ සටන සම්පූර්ණයෙන් ජය ගැනීමට මිහිසාට නොහැකි වී ඇත. මෙවර ජගත් පරිසර දින තේමාව වූයේ 'අපගේ ජෛව විශේෂ සුරකිමු (Protect our species) යන ආදර්ශ පාඨයයි.

සොබා දහම විසින් මිහිකත වෙත ලබා දී ඇති මහඟු දායාදය වනුයේ, මිලියන ගණනක් වන ගස් වැල්, සතා සිපාලා ඇතුළු ජෛව විශේෂ සමූහයයි. වරක් මෙම ජෛව විශේෂ දායාදයේ ප්‍රබලම සාමාජිකයින්ව සිටි, ඩයිනොසෝරයන්, වසර මිලියන හැටකට පමණ ඉහතදී සදහන්ව මෙලොවින් තුරන්වී ගොස් තිබේ. අවාසනාවකට මෙන්, වචනම මහා ජීවී වඳවී යාමක් දැනට මේ යුගයේදීද සිදුවෙමින් පවතී.

මෙම මහා ව්‍යසනයට හේතු වී තිබෙන්නේ වනාන්තර විනාශය, ජීවීන්ගේ වාසස්ථාන ආක්‍රමණය, තිරසාර නොවන කෘෂිකර්මය, දේශගුණ විපර්යාස, නිති විරෝධී දඩයම් කිරීම හෝ වන සතුන් ඇල්ලීම, පරිසර දූෂණය සහ පළිබෝධ නාශක භාවිතය වැනි විෂම ක්‍රියාකාරකම් වේ. මෙම වසරේ මිහිකත දින තේමා පාඨය වශයෙන්, 'අපගේ ජෛව විශේෂ සුරකිමු (Protect our species) යන්න තෝරාගෙන තිබෙන්නේ, ජීවීන් වඳවී යාමේ තර්ජනය පිළිබඳව ලෝක ප්‍රජාව දැනුවත් කිරීමේ අරමුණ සහිතවය. මේ සම්බන්ධයෙන් EarthDay Network නම් ජගත් සංවිධානය විසින් හෙළිකර තිබෙන දත්ත අනුව, මහා ව්‍යසනයක් අත ළඟම තිබෙන බව හෙළිවී ඇත. මෙම ව්‍යසනයට මූලික විය හැකියයි හඳුනාගත් සිද්ධි කිහිපයක් පිළිබඳව මඳක් සිත් යොමු කර බලමු.

වාර්තාගත වී ඇති අයුරු, අතීතයේදී සාමාන්‍යයෙන් වසරකට ජීවී විශේෂ පහකට අඩු සංඛ්‍යාවක් වඳ වී යාම ස්වභාවික සංසිද්ධියක් ලෙස සලකා තිබේ. එහෙත්, විද්‍යාඥයින් විසින් ගණනය කර තිබෙන ආකාරයට, දැනට එමෙන් දහස් ගුණයක් හෝ ජීවීන් දස දහස් ගණනක් වාර්ෂිකව වඳවී යනු වාර්තා වෙමින් පවතී.

i. මෑතදී කරනලද අධ්‍යයනයකට අනුව, පසුගිය වසර 28 ඇතුලතදී, ජූරෝනියේ කාමි විශේෂ 75% කින් පමණ අඩුවී

ඇත. සාමාන්‍යයෙන් වනාන්තර වල ඇති ශාක වලින් 80% පමණ ප්‍රජප පරාගණය කරනු ලබන්නේ කෘමීන් විසිනි. එසේම පක්ෂීන්ගෙන් 60 % පමණ යැපෙනුයේද කෘමීන් ආහාරයට ගැනීමෙනි.
ii. ලෝකයේ සිටින වන සතුන්ගෙන් අඩක් පමණ, වාසස්ථාන විනාශය, දඩයම් කිරීම සහ දේශගුණික විපර්යාස නිසා

vii. උරගයෝ දේශගුණ විපර්යාස වලට බෙහෙවින් සංවේදී සත්ත්වයෝ වෙති. අද පවතින දේශගුණ විපර්යාස, පාලනය නොකළහොත් ඉදිරි දශක තුන හතර තුළදී, ලොව සිටින උරගයින්ගෙන් 40% පමණ වඳ වියහැකි බව ගණන් බලා තිබේ.
viii. නූතන සංවර්ධන විප්ලවයට පෙර,

පරිසරයට හානි සිදුවන අවස්ථා තිබේ. සෑම කෙනෙකුටම වචනි දේ ගැන දැනුවත් වීමක් තිබේනම්, පරිසරයට අහිතකරයයි පිළිගත් ක්‍රියාවලින් වැළකී සිටිය හැකිය. පරිසරය ගැන දැනුවත් වීම පමණක් 'පරිසරය සුරැකීමේ සඳහා කිසිසේත් ප්‍රමාණ වත් නොවේ. දෙවනුව, ඒ සඳහා ක්‍රියාශීලී වීමත්, තුන්වෙනුව, සංරක්ෂණ කටයුතු සඳහා ප්‍රායෝගික සහභාගිත්වයන් අවශ්‍ය වන්නේය.

2019 වර්ෂයේ මිහිකත දින යෝජනාව

වඳවෙමින් පවතී.
iii. පර්ණාමයේදී මිහිසාට ඉතාමත් කට්ටු සම්බන්ධතාවක් ඇති, ලෝකයේ සිටින ප්‍රයිමේටයින් (වානර) විශේෂ 504 න් 60% පමණ උග්‍ර වඳවී යාමේ තර්ජන වලට මුහුණ පා සිටින අතරම ඔවුන්ගේ ගණනායන්ද ශීඝ්‍රයෙන් තුනී වෙමින් පවතී.
iv. ධීවර ආම්පන්න වල ගැටීමෙන් හෝ දැල්වල පටලැවීම නිසා වසරකට සමුද්‍ර ක්ෂීරපායීන් 650,000 පමණ විනාශ වෙති
v. ලෝකයේ සිටින පක්ෂී විශේෂ වලින් 40% ක පමණ වඳවී යාමේ ලක්ෂණ පහළවී තිබේ.
vi. බිලාල වර්ගයට (ජීව ජෛවක) අයත් කොට්, විශාලයින් වැනි විරල සත්ව විශේෂවල සාමාජිකයින්ගෙන් සෑහෙන ප්‍රතිශතයක්, ඉදිරි දශකය තුළදී, දශයම් කිරීම නිසාම, මිහි මනින් තුරන් වනු ඇත. මෙම සතුන් දඩයම් කරනුයේ බොහෝවිට ඔවුන්ගේ ශරීර කොටස් සහ සම සඳහා ඉහල මිලක් සහිත හොඳ ලෝක වෙළඳපලක් තිබෙන නිසාය.

මෙක්සිකෝවේ සිට ඇලස්කාව දක්වා තිදුරුලේ හැසිරුණු මිලියන ගණනක්වූ ඇමෙරිකන් බයිසන් ගවයින්ගේ වාසස්ථාන, මේ වනවිට, තිබුණු ප්‍රමාණයෙන් 1% දක්වා අඩුවී ගොස් ඇත. දැනට සීමිත ප්‍රදේශයකට කොටුවී සිටින බයිසන් ගවයෝ, ගාල් කර සිටින රැලක ගවයින් මෙන් මහත් පීඩාවක් විඳිති.
ix. පසුගිය දශක දෙක තුළදී තල්මසුන්, මුහුදු සිංහයින්, ඩොල්ෆින් වැනි සමුද්‍ර ජීවී විශේෂ වලින් 65% පමණ අකල් මරණයට ගොදුරුවී තිබේ.

මේ සියල්ල අනාගතයට බෙහෙවින් බලපාන, අති දැවැන්ත ව්‍යසන බව බැලූ බැල්මටම පෙනේ. මේවාට විසඳුම් සෙවීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සාමූහිකත්වය යටතේ පියවර ගත යුතුය. මේ සඳහා ජාත්‍යන්තරය දැනටමත් පියවර ගනිමින් සිටීම නාගරයකි. එසේ වුවත් මිහිකත සුරැකීමේ මහත් අභියෝගය සඳහා ඉතාමත් සුළුවෙන් හෝ දායකත්වය ලබාදීම, අප සෑම කෙනෙකුගේම යුතුකමකි. බොහෝවිට අප නොදැනුවත්වම වාගේ අපගේ සමහර ක්‍රියාකාරකම් නිසා,

අඩුම වශයෙන්, මෙහි පළමු පියවර සඳහා දැනුවත් වීම පිණිස, මිහිසාගේ බලපෑම නිසා පරිසරයට පීඩාකාරී වන පහත දැක්වෙන තොරතුරු ගැන විමසීමෙන් වෙනුවෙන් දැක්වෙන බොහෝ ක්‍රියාවලියන් ජීවීන් වඳවී යාම සඳහා තුඩු දෙන බවත්, ඒ නිසා මහත් පරිසර 'සේදාපාළුවක් සිදුවන බවත් පරිසර විද්‍යාඥයින් විසින් තහවුරු කර තිබේ.

1. මිහිසා විසින් ජීවී විශේෂ 'සුරා කෑම' (exploitation)
මිනෂම දෙයක්, ප්‍රමාණය ඉක්මවා භාවිත කිරීම හෝ ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සුරා කෑම ලෙස හැඳින්විය හැකිය. මිහිසාගේ ශ්‍රමය බලවතුන් විසින් සුරා කෑම මෙයින් වකකි. එමෙන්ම ගහකොළ, සතුන්, වනාන්තර, ජලය, භූමිය, වායු ගෝලය වැනි ඕනෑම ප්‍රභවයකට තම ඵලදායීතා ධාරිතාව තුලින්, බාහිර අවශ්‍යතාවයන් සඳහා සැපයිය හැකි උපරිම සීමාවක් තිබේ. අද මෙම ප්‍රභවයන්ගේ ස්වාභාවික සීමා ඉක්මවා ඵල ප්‍රයෝජන ගැනීමට මිහිසා පෙළඹී සිටින බව දකින්නට ලැබේ. මිහිසාගේ ආහාර හෝ පරිහරණ කටයුතු, අතුරු නිෂ්පාදන සකස්කිරීම සහ විනෝද කටයුතු සඳහා විවිධ ජීවීන් සහ වෙනත් ස්වාභාවික පද්ධති, සුරා කෑමට භාජන වීම මහත් පරිසර හානියක් බවට පත්වී තිබේ.
2. සත්ත්ව හෝ ශාක වාසස්ථාන අහිමි වීම (habitat loss)
මිහිසා විසින් බොහෝ ජීවී වාසස්ථාන බලෙන්ම විනාශ කරනු ලබයි. මෙහි පහත දැක්වෙනුයේ වචනි අවස්ථා කිහිපයක් පමණකි.
 - i. පරිසර විනාශය (destruction)
බුල්බෝසරයක් භාවිත කර බිම් කොට සක ගස් වැල් උදුරා දමමින්, පස සමතලා කිරීම අද බෙහෙවින් දකින්නට ලැබේ. එසේම වගුරු බිම් සහ පහත් බිම් ගොඩ කිරීම, ගංගා ඇළ දොළ වල ඉවුරු හැරීම (මැණික් ගැරීමේදී), වනාන්තර විනාශ කිරීම, කසල කළමනාකරණය නොකිරීම වැනි පීඩාකාරී කටයුතු දහසකුත් වකක් නිසා අද සිදුවෙමින් පවතින පරිසර හානිය අති මහත්ය.
 - ii. ජීවී වාසස්ථාන කැඩලී කිරීම (fragmentation)
නූතන සංවර්ධන කටයුතු සහ අලුතින්